

BAKA ISTVÁN

„Önmagáért való” költészet

Sohasem szerettem a titok nélküli költészetet, és nem csak azért, mert vonzódok a misztikumhoz. Inkább azért, mert a mindent kimondó, titoktalan „közéleti” verseket mindig hamisaknak éreztem, még akkor is – ifjabb korban –, amikor még hittem a szerzőiket lelkesítő (?) eszmékben. Ma már tudom, s egy versemben le is írtam, hogy „az Eszme egérfogóban szalonna”, de ezekkel a „valóságfeltáró”, nemes eszméket hirdető, egyértelmű és egyirányú költeményekkel naivabb korban se tudtam megbarátkozni. Mert mindent azért ezek se mondtak ki, sőt az „eszmei alapozás” a hazugság ingatag talaján próbálta megtartani a valószerű, csak éppen nem valóságos építményt, s a valóságról magáról már akkor is többet mondott nekem egy titokzatos értelmű Rilke- vagy Pilinszky-sor, mint..., de ne bántsuk még az élő holtakat sem!

Vlagyimir Kornyilov versei titoktalanok, egyértelműek és egyirányúak („odnohodovije” – a költő szavával), mégsem idegenkedem tőlük, és bár az igazat akarják mondani a való képeivel, mégis igazak, hitelesek, s örömmel fordítottam őket. Pedig hát ez – első pillantásra – nem más, mint a szovjet közéleti líra egyszerű megfordítása: ami eddig fehér volt, az most fekete, s ami vörös, az még feketébb. De az első pillantás mindig kancsal, aki e látszólag egyszerű versek mélyére néz, meglátja a mindent-kimondást belső kényszerként átélő, vívódásaiban a valóság képeit félelmetes látomásokká növesztő, mondandójától szinte fuldokló költői személyiséget, amely hitelét önmagából nyeri, s ez a hitel hitelesíti igazságait (s nem fordítva, mint a vélt igazságok hirdetői hitték).

A „Pogogyinka” című vers a „köz nevében” ketrecre zárt kísérleti célokra tartott kutyák kínjait idézve mond dühös ítéletet a korról, amely népeket zárt – kísérleti célból – vasketrecre. „Az út” a házmesteri szerepbe kényszerített Andrej Platonov alakját felvillantva számol le a fiatal költő önhitt illúzióival. Az „Eső” a Csernobil utáni világ kegyetlenül őszinte képe – ebben a világban az a legmegrendítőbb, hogy „az esőben nem sétálnak többé gyerekek” –, s ez az egyszerű kép valóban hatásosabb, mint a Hirosimáról írt szörnyűségfeltárók szavai, mert benne van a saját hatalmában megrendült hitű ember végső kiábrándulása:

Esik az eső – időnk lepergett.
De miért is élnénk még tovább?!

Elmegyünk hát lassan és a gyermek
Ablakhoz támasztja homlokát.

E kiábrándulás keserűségét – az általam fordítottak közül – egyetlen vers, a „Zene önmagáért” próbálja feloldani. Az éjszakai elektricskán utazó dzsesszbanda muzsikája azért válik „közérdekűvé”, mert önmagáért való, mint ahogy – továbbgondolva a költő szavait – önmagukért születnek az igazi versek is, mert csak így lehetnek mentesek minden hazugságtól, s így és ezáltal válhatnak fontossá mások számára. Az a fajta politikai költészet is „önmagáért való”, amelyet Kornyilov művel. S ezért juthat el mindannyiunkhoz.